

UPPDRAG GRANSKNING OM #METOO FÄLLEDES AV OENIG NÄMND

Inget SVT-program har fått så många anmälningar, fler än 2000, som det *Uppdrag granskning* som i maj 2018 tog upp Metoo och mediernas publiceringar kring våldtäktsanklagelserna mot en kvällstidningsjournalist. 15 månader senare kom beslutet där en oenig granskningsnämnd fällde programmet för att detaljerade uppgifter ur en förundersökning innebar ett intrång i en medieprofils privatliv. Programmet friades dock i fråga om opartiskhet och saklighet.

Även inslag i *Rapport* i december om morderna på två skandinaviska kvinnor i Marocko friades, liksom ett avsnitt av *Korrespondenterna*, ett felöversatt uttalande av Donald Trump i *Aktuellt*, ett telegram i *Kulturnyheter* och en sändning från röda mattan på *Idrottsgalan*.

Ett inslag i *Sportspegeln* fälldes för otillbörligt gynnande då logotyper på en skidåkarens jacka ansågs för framträdande.

UPPDRAG GRANSKNING OM #METOO FRIAT OCH FÄLLT AV OENIG NÄMND

FÄLLT: *Uppdrag granskning*, SVT1, 2018-05-30, program om Metoo och anklagelser om sexuella övergrepp; fråga om opartiskhet, saklighet och respekt för privatlivet. Dnr. 18/01865 och 1895.

Det timslånga reportaget i *Uppdrag granskning* den 30 maj 2018 handlade om mediernas roll i Metoo och framförallt deras skildring av anklagelserna mot en medarbetare på Aftonbladet. I programmet intervjuades bland annat kvällstidningsjournalisten och den kvinna som anklagat honom för en våldtäkt som skulle ägt rum 2006. Det framgick att händelsen polisanmäls 2011 men att utredningen lades ner tio månader senare i brist på bevis. Det redogjordes för delar ur den nedlagda förundersökningen om vad som hänt efter att journalisten och kvinnan träffats på en nattklubb.

Hösten 2017 namngav den kvinnliga medieprofilen journalisten och anklagade honom för att ha drogat och våldtagit henne. Ytterligare kvinnor riktade i en tidningsartikel anklagelser om olika övergrepp mot journalisten och han tvingades senare lämna sin tjänst. Programmet innehöll en genomgång av de anklagelser som publicerats om journalisten i bland annat etablerade medier och som hade fått långtgående konsekvenser för honom. Olika mediechefer intervjuades om de publiceringar som gjorts och på vilka grunder som journalisten namngivits trots att anklagelserna mot honom inte lett till åtal eller fällande dom. Det framkom att flera publicister inte velat ställa upp för att diskutera de publiceringar de gjort i samband med Metoo.

Programmet anmäldes av över 2000 personer som i huvudsak ansåg att programmet tog ställning för den våldtäktsanklagade journalisten. Denne gavs stort utrymme att bedyra sin oskuld medan trovärdigheten hos kvinnan som anmält honom ifrågasattes. Kvinnan fick dessutom betydligt mindre utrymme att svara på reporterns frågor. Programmet var därför ensidigt och dessutom var en rad uppgifter osakliga enligt anmälarna.

Den medieprofil som intervjuades i programmet ansåg att det var kränkande att känsliga uppgifter ur förundersökningen återgavs och att detta innebar ett intrång i hennes privatliv.

SVT skrev i ett omfattande yttrande att programmet överensstämde med kraven på opartiskhet och saklighet samt bestämmelsen om respekt för privatlivet. I huvudsak anfördes att programmet var en granskning av mediernas roll i ett av de mest uppmärksammade Metoo-fallen i Sverige. Detta framgick tydligt av påannons och innehåll. De medverkande var alla i viss mån publicistiska makthavare, även den kvinna som anklagat journalisten, då hon var en känd medieprofil som både skrev krönikor i en stor tidning och hade ett opinionsbildande Instagram-konto.

Programmet var inte ett ställningstagande för journalisten eller mot medieprofilen utan en detaljerad genomgång av de anklagelser som publicerats mot journalisten i etablerade medier. Redaktionen kunde visa på flera felaktigheter eller bristfälliga publiceringsunderlag. Då detaljer i förundersökningen återgavs var det för att visa på att den redovisats på ett missvisande sätt av andra medier. Den kvinnliga medieprofilen hade även talat om detaljer kring händelsen i olika intervjuer och postat delar av förundersökningen i sociala medier.

SVT skrev även att det inte var ett lättvindigt beslut att återge detaljer ur en nedlagd förundersökning, men att detaljerna var nödvändiga för att kunna granska de felaktigheter som publicerats om journalisten i olika medier. Den kvinnliga medieprofilen hade själv valt att på sociala medier i detalj beskriva händelserna kopplat till journalisten. I den intervju som gjordes fick hon berätta om sin reaktion efter det påstådda övergreppet och ge en förklaring som stärkte hennes trovärdighet. Hon hade efter detta inte inkommit med önskemål om ytterligare bemötanden eller beriktigande.

Kvinnan lämnade kommentarer på SVT:s yttrande, sammanfattningsvis ansåg hon att programmet och yttrandet underminerade hennes trovärdighet som sexualbrottsoffer och framställde henne som lögnaktig.

SVT anförde i tilläggsyttrande att programmet endast ifrågasatte etablerade mediers trovärdighet avseende behandlingen av uppgifterna kring journalisten utifrån press- och yrkesetiska spelregler och rättsstatens principer. De uppgifter som återgavs ur förundersökningen var centrala för att granska underlaget till anklagelserna som de spridits i svenska medier.

Granskningsnämnden anser i sitt beslut att programmet i sin genomgång av anklagelserna mot journalisten ligger i linje med programföretagets skyldighet att belysa, granska och stimulera till debatt. Enligt nämnden kom alltför stort fokus att hamna på sanningshalten i kvinnans berättelse snarare än etablerade mediers val att publicera uppgifterna. Programmet innebar dock inte något ställningstagande i skuldfrågan och heller inte utformat så att det stred mot kravet på opartiskhet.

Likaså kunde SVT visa på sakligt stöd för de uppgifter som presenterades i programmet och därmed stred det inte mot kravet på saklighet.

Vad gäller respekt för privatlivet var granskningsnämnden oenig. Tre ledamöter vill fria även på denna punkt. Två ledamöter och ordföranden vill fälla vilket innebär ett fällande beslut. Programmet strider därför mot bestämmelsen om respekt för privatlivet. Nämnden menar att de känsliga uppgifterna i programmet, i form av explicita uppgifter ur polisanmälan och förundersökningen innebar ett intrång i kvinnans privatliv. Att hon på eget initiativ i andra sammanhang öppet berättat om anklagelsen om våldtäkt ändrar inte den bedömningen. De skiljaktiga ledamöterna menade å sin sida att programmet tog sin utgångspunkt i att kvinnan i andra sammanhang berättat om anklagelsen om våldtäkt och därmed själv gett uppgifterna stor spridning.

INSLAG OM MÖRDADE SKANDINAVISKA KVINNOR I MAROCKO FRIADES

FRIAT: Rapport, SVT1, 2018-12-21, kl. 19.30 och 2018-12-24, kl. 18.00, inslag om två skandinaver som mördats i Marocko; fråga om saklighet och beriktigande. Dnr. 18/04527, 4551 och 4559.

Det bildsatta telegrammet den 21 december beskrev att ytterligare personer hade gripits för dubbelmordet på två skandinaviska kvinnor i Marocko, som hittats döda några dagar tidigare, med knivskador på sina halsar. Efter detta följde ett uttalande av den danska statsministern att brotten skulle utredas som terrorbrott.

Inslaget anmäldes av två personer som båda vände sig mot formuleringen "knivskador" i inslaget och ansåg att formuleringen var osaklig och förmildrande.

I sitt yttrande skrev SVT bland annat att det framkom i inslaget att det bedömdes att morden skulle utredas som terrorbrott. Något som i sig angav att det som ägt rum var mycket allvarligt.

Vid sändningstillfället florerade en stor mängd rykten om hur kvinnorna mördats och det spreds bilder och videofilmer i sociala medier bland annat utlagda av personer som sade sig vara IS-anhängare. Dessa bilders autenticitet hade vid sändningstillfället inte bekräftats från något officiellt håll och redaktionen valde att återge den officiella informationen om kvinnornas skador.

Inslagen i sändningarna 24 december påannonserades: *Morden på två skandinaviska kvinnor i Marocko har upprört många och en video som sägs visa morden har spridits på sociala medier. Men den som sprider filmen i Sverige kan göra sig skyldig till brott. Det här säger tidigare överåklagare Sven-Erik Alhem.*

Inslaget innehöll bland annat en intervju med Sven-Erik Alhem, ordf. brottsofferjouren och f.d. överåklagare som hänvisade till ny lagstiftning, Olaga integritetsintrång, som enligt Alhem tar sikte på just den här typen av fall där någon sprider uppgift eller bild på någons utsatta position.

Speakern fortsatte: *Det kan alltså gälla spridning av integritetskänsliga bilder och uppgifter från sexuella sammanhang men även bilder på personer som blivit utsatta för allvarliga brott eller varit med om en olycka.*

Inslaget anmäldes av fyra personer. De vände sig mot att det inte berättades mer detaljerat i inslaget hur mördarna har gått tillväga och ansåg att Alhems bedömning beträffande spridning av den sortens videomaterial som diskuterades var felaktig.

SVT skrev i sitt yttrande att, som framgick av inslaget, formulerade sig den externt medverkande experten så att det tydligt framgick att hans bedömning var att det kunde vara olagligt enligt den nya lagen att sprida videon, inte att det var fastställt att det var olagligt. SVT:s reporter och programledare uttryckte sig på samma sätt om det experten uttalade sig om.

SVT fick också möjlighet att yttra sig ytterligare i två tilläggsyttranden, där ett tog upp frågan kring ett eventuellt beriktigande. SVT skrev bland annat att redaktionen inför sändning hade haft kontakt med två rättsexperter och att experterna hade olika bedömningar när det gäller spridning av sådant material. Den grund redaktionen hade för att publicera det aktuella inslaget var att det också fanns andra rättsexperter vid sändningstillfället som gjorde samma bedömning samt den externa expertens goda renommé. Eftersom uttalandet i inslaget gjordes av en extern medverkande som uttryckte en uppfattning om en sakfråga och för vilken kraven på saklighet och opartiskhet är lägre, bedömde redaktionen att det inte var nödvändigt att göra ett beriktigande.

Granskningsnämnden skriver i sitt beslut att inslagen inte strider mot saklighet när det gäller SVT:s beskrivning av hur kvinnorna mördades.

Vidare skriver nämnden att den formulering som gick att läsa på skylten i början av inslagen den 24 december kunde ge tittaren den felaktiga bilden att det stod klart att det i förhållande till bestämmelsen om olaga integritetsintrång är olagligt att i Sverige dela den aktuella videon. I inslaget uppgavs dock att det skulle kunna vara olagligt att sprida filmen, vilket gav en mer nyanserad bild av

lagens tillämpbarhet i det aktuella fallet. Givet detta får SVT inför sändning anses ha gjort en tillräcklig saklighetskontroll. Inslaget strider mot den bakgrunden inte mot kravet på saklighet. Eftersom det tydligt framgick i inslaget att det var den tillfälligt medverkande före detta överåklagaren som var av uppfattningen att spridningen av mordvideon skulle kunna vara olaglig anser nämnden att det inte var befogat att sända ett beriktigande.

KORRESPONDENTENA OM LANTBRUKARMORD FRIADES PÅ ALLA PUNKTER

FRIAT: Korrespondenterna: Boermorden, SVT2, 2018-11-27, reportage om mord på lantbrukare i Sydafrika; fråga om opartiskhet, saklighet och mediets genomslagskraft. Dnr. 18/04200 och 4232.

Programmet handlade om rånmord på farmare i Sydafrika med utgångspunkt från att dessa händelser har fått internationell uppmärksamhet bland annat genom att president Trump nämnt ämnet i en tweet.

I programmet intervjuade reportern anhöriga till mordoffer, intresseorganisationer som arbetar med säkerhet för vita farmare och gjorde ett besök i ett slumområde för att möta en socialarbetare. Johan Burger, säkerhetsexpert vid Institute for Security Studies, ISS kommenterade påståendena kring folkmord och organiserad mordvåg, något han inte såg några belegg för. Snarare menade han att även dessa brott har ökat i och med att den grova brottsligheten i hela landet hade ökat. Inför ett möte med ett antal vita farmare beskrev reportern i en speaker hur han upplevde att apartheid bara hade försvunnit på papperet. Under mötet uttalade en farmare att han är rasist och att han inte litar på svarta människor. Reportern opponerade sig mot farmarens uttalanden genom att säga: *När du säger detta i svensk TV framstår du som en galen gammal rasist.*

Avslutande speaker: *Högerextrema krafter i Sverige och i andra länder använder morden på lantbrukarna i Sydafrika som bevis på ett pågående folkmord på vita. Men av de 20 000 människor som mördades förra året utgör de 62 lantbrukarna bara en av många utsatta grupper. Alla oavsett hudfärg riskerar att nås av det ökande våldet, och mordoffrens anhöriga tvingas hitta sätt att gå vidare.*

Programmet anmäldes av en privatperson som sammanfattningsvis ansåg att programmet visade att det bara är rasism i Sydafrika främst från vita mot svarta och inte när svarta är rasistiska mot vita. Anmälaren menade också att termen boer inte var korrekt och att markregleringen i landet beskrevs felaktigt. Programmet anmäldes också av en annan person som ansåg att det rasistiska högerextrema blocket gavs företräde i programmet. Anmälaren menade också att det inte kom fram att svarta drabbas av grova brott i högre utsträckning än vita och att de rasistiska uttalandena i programmet inte hade problematiserats tillräckligt.

SVT skrev i sitt svar att redaktionens ambition med programmet var att undersöka frågan kring den internationella uppmärksamhet som mord på lantbrukare hade gett och att programmet ska ses mot bakgrund av att SVT har rapporterat omfattande om Sydafrika i en lång rad frågor.

SVT ansåg inte att programmet visar att rasism bara förekommer inom en grupp utan att det vid flera tillfällen sas att flera grupper är utsatta.

SVT anförde också att Korrespondenterna är ett dokumentärt skildrande program och att det var en del av berättelsen att några av de medverkande gav uttryck för grovt rasistiska förhållningssätt. Dessa yttranden bemöttes och stod inte oemotsagda. Vad gällde brottsoffer så menar SVT att det fanns flera delar i programmet som problematiserade ämnet.

Granskningsnämnden skriver i sitt beslut att utgångspunkten för programmet ligger i linje med SVT:s uppdrag att kommentera och belysa händelser och skeenden och strider inte i sig mot kravet på opartiskhet.

När det gäller saklighetsinvändningarna som anmälarna fört fram – bland annat om beskrivningen av landreformen, användningen av namnet boer och uppgiften att Sydafrika var världens mest ojämlika land – kunde nämnden, mot bakgrund av SVT:s yttrande, inte finna att de innebär att programmet stred mot kravet på saklighet.

Några av de lantbrukare som intervjuades i programmet gav uttryck för rasistiska åsikter som var uppenbart kränkande. Enligt granskningsnämndens mening måste det samtidigt vara möjligt för SVT att i denna typ av reportage skildra personer med sådana åsikter. Mot bakgrund av detta samt att reportern bemötte de rasistiska uttalandena innebär det att programmet inte strider mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

FELÖVERSÄTTNING I TEXTREMSA STRED INTE MOT SAKLIGHETSKRAVET

FRIAT: *Aktuellt*, SVT2, 2019-01-09, inslag om USA:s statsapparat; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 19/00198.

I ett inslag om en hotande nedstängning av USA:s statsapparat visades en sekvens från en presskonferens med president Donald Trump. Det som hördes var "My threshold would be if I can't make a deal with people that are unreasonable" och i den svenska textningen stod det "om jag inte kan komma överens med oresonliga tjurskallar". Flera anmälare ansåg att SVT medvetet lagt till ordet "tjurskallar" i översättningen, vilket ändrade tonen i vad som sades. Detta innebar att SVT ljög för alla de som inte kunde engelska och därmed varken var sakliga eller opartiska i rapporteringen om Trump.

SVT anförde att det som skett var ett misstag under tidspress vid översättningen. Avsikten var att förmedla betydelsen med korrekt idiomatisk svenska i det korta format som textremsan har. Det felaktiga ordet blev betydelseförstärkande men inte så betydelseskiljande att det stred mot kravet på opartiskhet och saklighet.

Granskningsnämnden konstaterade att det var en uppenbart felaktig översättning och att intervjuvärdet på svenska blev missvisande. Dock innebar detta inte att inslaget blev så missvisande eller nedvärderande att det stred mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INTERVJUPLATS PÅ IDROTTS GALANS RÖDA MATTA VAR EJ OTILLBÖRLIGT GYNNANDE

FRIAT: *Idrottsgalan*, SVT Play, 2019-01-21, sändning från röda mattan inför en idrottsgala; fråga om otillbörligt gynnande. Dnr. 19/00222.

Programmet Idrottsgalan – Röda mattan, var en del av programmet Idrottsgalan som var en inköpt visningsrätt av ett externt evenemang producerat och genomfört av ett externt produktionsbolag.

Programmet bestod av den del av evenemanget som ägde rum på den s.k. röda mattan, en välkänd företeelse som inleder de flesta, internationella och nationella galor. Samtidigt som gästerna gick in på Globens röda matta gjordes intervjuer inför galan med några av Idrottssveriges stora stjärnor och personligheter. Under vissa intervjuer visades klipp från tävlingar och reportage

En anmälare ansåg att "Val av studioplats med reklam i bakgrunden. Bl. a. exponeras Svenska Spel och Svenska Dagbladet".

SVT skrev i sitt svar att den fasta samtalsplatsen var uppställd av arrangören som genomförde evenemanget och att SVT inte hade möjlighet att välja plats.

Längs med den röda mattan fanns en fondvägg med evenemangets sponsorer och mot denna vägg var celebriteterna tillgängliga för fotografering. För att publiken samtidigt med intervjuerna skulle kunna följa det som ägde rum på röda mattan var en kameravinkel vid den fasta samtalsplatsen ställd med röda mattan i bakgrunden. En del av fondväggen precis invid röda mattan syntes då i bild från sidan men utgjorde i denna bildvinkel en mindre del av bilden och logotyperna blev mindre framträdande och mindre läsbara. Vid flera tillfällen sändes även bild från en annan kamera med en vinkel där inga logotyper var synliga eller läsbara i sin helhet. Även de arkivinslag som visades under sändningens gång bidrog till att exponeringen minskade. SVT skrev vidare att den fasta platsen inte var en studioplats utan en plats på evenemangets röda matta.

Under intervjuer som gjordes av den rörliga reportern valdes kameravinklar i möjligaste mån för att undvika logotyper och företagsnamn. Detta var dock inte alltid möjligt med hänsyn till lokalens utseende som SVT inte rådde över och att programmet sändes direkt.

Granskningsnämnden skrev i sitt beslut att det under sändningen uppkom ett gynnande av de varumärken vars logotyper syntes på sponsorväggen, men att det enligt nämndens mening förelåg ett informations- och underhållningsintresse av att intervjua gästerna på röda mattan. Mot den bakgrunden och med beaktande av vad SVT anfört om att programföretaget haft begränsade möjligheter att påverka inspelningsmiljön samt att det var fråga om en direktsändning, anser nämnden att sändningen inte strider mot bestämmelsen om otillbörligt gynnande av kommersiella intressen.

NYHET OM ATT VITNE I RÄTTEGÅNG FÅTT STIPENDIE VAR EJ INTRÅNG I PRIVATLIVET

FRIAT: *Kulturnyheter*, SVT1, 2019-01-11, inslag om att ett vittne fått stipendium; fråga om respekt för privatlivet. Dnr. 19/00249.

I ett telegram i *Kulturnyheter* berättades att Svenska akademien nyligen delat ut ett stipendium till en författare som vittnat till fördel för den åtalade i den uppmärksammade rättegången mot den så kallade kulturprofilen. Enligt Dagens Nyheter hade flera ledamöter i akademien inte ha vetat om att just den författaren skulle fått pengar. En ledamot hade till SVT sagt att fallet var unikt och olämpligt.

Inslaget anmäldes av en person som ansåg att hon i egenskap av vittne i rättegången hängts ut på ett sätt som gav överskådliga konsekvenser för henne och hennes familj.

SVT framförde att anmälaren var en av totalt 16 författare som fått ett stipendium av akademien i december 2018. När frågan aktualiserades i januari 2019 utformade redaktionen inslaget på ett sådant sätt att anmälaren inte skulle kunna pekats ut. Inga detaljer såsom namn, kön, ålder eller boendeort förekom. Att rapportera om Svenska akademien och hur den hanterade sin kris var en självklarhet för kulturnyheter att rapportera om.

Granskningsnämnden ansåg att de uppgifter som lämnades om anmälaren i inslaget inte var tillräckliga för att identifiera henne, annat än för dem som redan kände till de aktuella förhållandena. Inslaget stred därför inte mot bestämmelsen om respekt för den enskildes privatliv.

LOGGOR PÅ SKIDÅKARES JACKA I VALLABOD VAR OTILLBÖRLIGT GYNNANDE

FÄLLT: *Sportspegeln*, 2018-12-30, inslag om material inom utförsåkning; fråga om otillbörligt gynnade. Dnr. 19/00016.

Sportspegeln sände 30 december 2018 ett reportage om svenske skidåkaren André Myhrer som under årets vinter-OS tagit guldmedalj i slalom. Fyra år tidigare hade han bytt till ett skidmärke som då var

det sämsta i slalomrankingen för herrar. Myhrer berättade om resan till framgång och hur utvecklingen av nya tävlingsiskidor går till. Även skidmärkets tekniska chef berättade om utvecklingen. I reportaget intervjuades skidåkaren i vallaboden då skidor finjusterades inför världscuptävlingarna i Levi i Finland. Han hade då på sig en jacka där flera varumärken syntes.

SVT skrev i yttrandet att utformningen av inslaget gjorts för att minimera exponeringen av varumärket samtidigt som det fanns ett stort informationsintresse att kunna berätta om skidornas betydelse för alpin åkning i den absoluta världstoppen. Skidorna fanns inte tillgängliga att köpa i handeln.

Avseende den jacka skidåkaren bar i intervjusekvenserna så arbetade redaktionen aktivt för att minska exponeringen av varumärken i bild. Bland annat användes varierande bildutsnitt i intervjusekvenserna med skidåkaren. Sekvenserna var korta, alla utom en var under åtta sekunder. Även inklippsbilder från bland annat tävlingar användes för att minska exponeringen av jackan. Jackan som skidåkaren bar i inslaget var en del av hans arbetskläder som han måste bära när han arbetar. SVT ansåg att den var att betrakta som arbetskläder i en miljö med direkt anslutning till tävling och träning.

Granskningsnämnden skriver i sitt beslut att det uppkom ett gynnande av det aktuella skidmärket genom exponeringen av skidmärkets produkter och logotyp och genom de positiva omdömen som lämnades om varumärket. Mot bakgrund av att inslaget handlade om att en skidåkares resultat till stor del beror på skidorna och att en skidtillverkare genom samarbeten med åkare kunnat utvecklas till att bli en av de främsta inom slalom, anser nämnden dock att det gynnande som uppkom av skidmärket var motiverat av ett tillräckligt informations- och underhållningsintresse.

Vad gällde exponeringen av logotyper på skidåkarens jacka så syntes dessa under stora delar av intervjun. Där uppkom ett gynnande som nämnden anser inte var motiverat av ett informations- eller underhållningsintresse. Nämnden skriver att det borde varit möjligt för SVT att utforma inslaget på ett sådant sätt att ytterligare delar av exponeringen undvikits. Inslaget stred därför mot bestämmelsen om otillbörligt gynnande i radio- och tv-lagen. Nämnden ansöker nu hos förvaltningsrätten om att SVT ska påföras en särskild avgift på 100 000 kr.

Informationsbrev från SVT Programetik, Sveriges Television, 105 10 Stockholm

E-post: programetik@svt.se, Tel: 08-784 56 78

Om du fått detta infobrev står du även på e-postlistan för nästa.

Nya SVT-prenumeranter kan anmäla sig till programetik@svt.se!